

Ismerős problémák – Szófiában

Szófiában kellemes körülmények közt zajlott legutóbb is a nemzetközi kereskedelmi filmszemle, ahol a szocialista országokból érkezett filmátvételi delegációknak kínálták fel a legújabb bolgár filmek választékát. Jövő májusra ugyan Várnát ígérték, a csodás tengerpartot a szemle színhelyéül, de most az ősz végén Szófiában sem lehetett panaszkodni; baráti volt a légkör s igen kellemesek a munkakörülmények. Csupán le kellett lifteznünk szobáinkból a szálloda félemeletére, ott volt az intim hangulatú házivetítő, amely most, a vetítések idején zümmögő méhkasoz volt hasonlatos, lévén, hogy egyszerre nyolc nyelven folyt a „szinkrontolmácsolás”. Mindezt pedig nem minden célzatosság nélkül észleltem, hanem hogy elmondhassam: engem a filmátvételi munka kényelmes zavartalansága kissé már zavart. Szerettem volna valamivel izgatottabban feszengeni a fotelomban. Dehát ami még olyan izgalmasnak igyekezett is mutatkozni a vásznon, rám a langyosvízű tó simogatásával hatott. Volt társadalmi izgalom, krimi-, pszichológiai és mese-izgalom, csak éppen túlságosan kiegyensúlyozott fokon.

Egyébként is a látott filmek megerősítették bennem azt a tapasztalatot, hogy a szocialista partnerek között a filmgyártásban és a filmkínálatban kialakulóban van bizonyos nivellálódási folyamat. Vannak e jelenségnek feltétlenül pozitív oldalai is. Örömmel tölt el minket például, hogy a bolgár filmgyártás is felzárkózóban van ami a filmek számát illeti: 1972-ben tizenhét bolgár játékfilm készült, a közeljövőben pedig húsz játékfilmet fognak gyártani, s ezzel a mennyiséget illetően egy színvonalra kerülnek velünk. Fejlődésük útjeme rohamos, hiszen két évvel ezelőtt még csak tizenkét film volt a termés. Ezzel párhuzamosan tematikailag és tartalmilag természetesen az a tendencia érvényesül, hogy minél több új műfajt vegyenek birtokukba, vagyis, ha szabad ezt a kifejezést használnom, minél önellátóbb módon igyekezze-

nek kielégíteni hazai közönségük moziigényeit. Ennek jegyében jelent meg a filmátvételi vetítéssorozatban is a sci-fi, a trükkös-kalandos mesejáték, a nyugati típusú kémtörténet. Vagyis miközben kétségtelenül még inkább előtérbe kerültek a filmek egy részében a nemzeti hagyományok és sajátosságok, a filmek másik részében megvalósultak a nyilvánvalóan kozmopolita jegyek.

Nincs módomban most áttekinteni a problémakör egészét. Nemrégiben még úgy állt a helyzet, hogy például a lengyel, a csehszlovák, a magyar, de a bolgár filmgyártás is (lásd: *Baracktolvajok*, *Napfény és árnyék* stb.) kiugróan és megkülönböztetetten rá jellemző értékeket és áramlatokat hozott létre. A mostani időszakban ez a differenciálódás elhalványult, a filmek paritásos értékrendbe kerültek. Félő, ha átmeneti időre is, a kölcsönösség filmjeink cseréjében nem nyújt egyben kellő különbözőséget is, s a húsz magyar film a húsz bolgár film ellenében azt fogja jelenteni, hogy minden nemből és műfajból a lehető legtisztább cserepéldányokat adunk-kapunk, holott én szívesebben látnék „ellenszolgáltatás-ként” kinek-kinek a saját kollekciónak meg nem található művészi produktumokat.

Ez idő szerint ugyanis szófiaiban magánmértékben azt mutatja, hogy az 1972-es év átlagában a magyar és a bolgár filmek nagyjából azonos minőségű kategóriába sorolhatók, ami az ő fejlődésüket dicséri, s nem a miénket. Talán az eltérést azzal a paradoxonnal jellemezhetném, hogy némelyik bolgár filmből a művészi „kifinomultság kifinomultságai” tapasztalhatók. A tehetséges és a mesterségbeli, technikai tudásban is előre lépett forgatókönyvírók, rendezők, operatőrök akkor is a filmszerűség eltűzött eszközeihez folyamodnak, ha ezt maga a film műfajánál, jellegénél fogva nem igényli, sőt egyenesen ellenzi. Ha egy krimiben túl sok a retrospektálás, az idő és térbontás, akkor az amúgyis meszterként bonyolított cselekményt,

teljesen feleslegesen, még követhetlenebbé teszi, amellet még meg-meg is akasztja. Egy-egy filmnél a szükségesnél észrevehetőbb volt, hogy rendezve, fényképezve, vágva stb. van, de ebbe a hibába a mi fiatalabb és tapasztaltabb alkotóink is olykor beleesnek.

A szemle legmonumentálisabb alkotása a Dimitrov kilencvenedik születésnapjára készült *Üllő és kalapács* című kétrészes bolgár—NDK koprodukció volt, amely a nemzetközi munkásmozgalom e kiemelkedő vezéregyéniségének mozgalmas élet-drámáját dolgozta fel Hriszto Hriszto rendezésében. Dimitrovot Sztefán Gecsov alakítja.

A *Mint a dal* lírai hangvételű, romantikus-kalandos film az 1944-es győzelem első napjaiból. A film főhőse egy lelkes, szeretetreméltó tizennyolc éves fiatalember, aki gépfegyverével a forradalom főhadiszállása előtt áll őrt, minden parancsot odaadón teljesít. Egyetlen hibát követ el — és ez az életébe kerül. Az annyi reménnyel, igyekezettel, szépséggel, bontakozó szerelemmel átszótt fiatal élet, mint egy dal, a dal-lam fölfelé ívelése közben, egy váratlan pillanatban véget ér. Ketten rendezték a filmet: Ilna Aktaseva és Hriszto Piszkov. A főszerepet fiatalos bájjal és elmentáris ifjonti lo-bogással Vasził Mihajlov játssza.

Georgi Sztojanov filmje: Harmadik a Nap után

Jelenetek a *Harmadik a Nap után* című tudományos-fantasztikus filmből

Igaz gondolatról tanúskodik a *Szeretet* című film is, amelynek ugyancsak fiatal hősnője van. A lány eszménye, példaképe orvosnő-nagynénje, aki a háborúban partizán volt és elvhűségével, bátorságával, emberségével azután is mindig kitűnt. Vietnámba ment gyógyítani és ott a bombázások következtében meghal. A fiatal lány őrzi magában a drága képet, a szülei azonban kényelmük érdekében megsértik ezt, a meghalt rokon lakrészét fel akarják számolni. A lány elmenekül a szülői házból... Voltaképp a filmen is már oly sokszor érintett, feldolgozott generációs ellentéteket boncolja, elemzi a film a maga valóban felfedezést igénylő ellentmondásos motiváltságában, nem kerülve meg az érzelmesebb és humorosabb fordulatokat sem. A *Szeretetet* Ludmil Szajkov rendezte, a főszereplője Violetta Doneva és a közismert Neveva Kankanova.

Az *Y. 17* című bűnügyi történetben a biztonsági szolgálat egy idős nyomozója, ahogy mondani szokás, bravúros gondolatmenettel leplez le egy veszedelmes vegyipari kémét. Villi Cankov rendező óvakodott attól, hogy szuperhőst állítson a cselekmény központjába, s ezt Ivan Kondov alakítása révén jól is valószínűsítette meg, igaz, így a bonyodalmak kicsit egyhangúbban alakulnak és tisztázódnak, sem mint illenék.

Volt a programban még egy, falusi környezetben játszódó, lélektani bűnügyi dráma, *A nadragulya*, egy mesefilm egy pásztorgyerek és a Bim-Bam nevű varázsló barátságáról és csavargásairól *Vándorszelek* címmel; egy három epizódból szerkesztett „bolygóközi” tudományos-fantasztikus kalandcsokor, címe: *Harmadik a Nap után*; egy ellenállási szerelmi románc két kedves, fiatal hőssel, a *Vesszőcske* című; sok dokumentum és rajzfilm, melyek közt néhány rendkívül ötletes és mulatságos is akadt; jól fogják színesíteni az itthoni moziműsorokat.

SAS GYÖRGY